

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายเพื่อชุมชน

สำหรับ "การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อวางยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา ภาคกลางตอนบน" (จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนครนายก) ซึ่งเป็นเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาที่ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย วิทยาลัยปทุมธานี มหาวิทยาลัยชินวัตร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ถ้าพิจารณาพันธกิจของเครือข่ายฯ ที่กำหนดไว้ นับว่าน่าสนใจมาก

1. ความพยายามในการร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development)
2. ความพยายามในการร่วมกันสร้างระบบและกลไกในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
3. การวางนโยบาย (policy formation) ร่วมกัน

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์หรือพันธกิจของเครือข่ายฯ ประกอบกับการแบ่งกลุ่มสัมมนา สามารถประมวลภารกิจหลักร่วมกันได้ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายและพัฒนาศักยภาพนิสิตนักศึกษา
2. การร่วมกันสร้างฐานข้อมูลทางด้านองค์ความรู้และอื่นๆ
3. การพัฒนาการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการหรือภาคเอกชน
4. การค้นคว้าวิจัยและสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน
5. การพัฒนาภารกิจเกี่ยวกับชุมชน สังคม และศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน

ประเด็นที่จะให้ผมพูดวันนี้คือ "ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายเพื่อชุมชน" การสัมมนาเพื่อวางยุทธศาสตร์ อาจพิจารณากรอบความคิด 5 ด้าน หรือ VPPPM ดังนี้

VISION พัฒनावิสัยทัศน์ที่เป็นวิสัยทัศน์องค์กรหรือวิสัยทัศน์ร่วม (organization vision)

POLICY พัฒนาหรือกำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนายุทธศาสตร์

PLANNING พัฒนาแผนงานหลักที่จะดำเนินการให้สอดคล้องหรือให้บรรลุเป้าหมาย

PROCESS พัฒนาหรือกำหนดกระบวนการ กำหนดกิจกรรมให้ตอบสนอง แผนงาน นโยบาย และวิสัยทัศน์

MEASUREMENT พัฒนาระบบการประเมินผล กระบวนการตรวจสอบ เพื่อนำผลประเมินกลับไปพัฒนาต่อไปอีก

เมื่อเรากล่าวถึงยุคใหม่ (modernization) สังคมสมัยใหม่ (modern society) หรือลัทธิสมัยใหม่ (modernism) เราเชื่อมโยงถึงการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เราพูดถึงการ

แปรเปลี่ยนมาสู่เสรีภาพที่ไร้พรมแดน ทุนนิยมตกขอบ การแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตาย นักธุรกิจเรื่องอำนาจ เงินคืออำนาจ ฯลฯ ในกระแสสมัยใหม่ดังกล่าว การศึกษานอนความอ่อนด้อยที่แยกสมอช้ายขวา แยกสายวิทย์-สายศิลป์ การผลิตและการป้อนคนเข้าสู่ระบบสายพาน (assembly line) การแข่งขันทางการศึกษาแบบตัวใครตัวมัน เมื่อลัทธิทุนนิยมสมัยใหม่การศึกษาลัทธิสมัยใหม่แพร่กระจายเข้าสู่สังคมไทย ผสานกับระบบราชการไทย อำนาจนิยมไทย ระบบตำแหน่งหน้าที่คือเกียรติยศของวงศ์ตระกูลมากกว่า "หน้าที่" การแปรเปลี่ยนเหล่านี้ ย่อมเป็นปัญหาทั้งระบบการศึกษา เป็นปัญหากับบทบาท หน้าที่ พันธกิจ และการพัฒนาการศึกษาไทยมาจนถึงวันนี้

มนุษยนิยมตะวันตก (Humanism) ที่พัฒนามาจากรากความคิดปรัชญากรีกโบราณ และมางอกงามในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ในยุโรป ลัทธิมนุษยนิยมที่เชื่อมั่นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มนุษย์ที่สามารถชนะธรรมชาติได้ ทวนกระแสโลกใบนี้ได้ สร้างโลกใบนี้ได้ และเชื่อมั่นว่า "มนุษย์คือศูนย์กลางของจักรวาล" ด้วยความอหังการเช่นนั้น คนตะวันตกสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาบนโลกใบนี้ เรียนรู้โลกใบนี้ในเชิงกายภาพชีวิตขึ้นอยู่กับ "ทรัพยากร" แล้วเขาก็เดินทางไปทั่วโลกเหนือขั้วโลกใต้ เสียชีวิตมากมายเพื่อแสวงหาทรัพยากรสำหรับดำเนินชีวิตแบบยุคสมัยใหม่ ท้ายที่สุดมนุษยก็เห็นแก่ตัวทำลายโลกสีเขียวใบนี้อย่างเลือดเย็น

สังคมมีเครื่องกรองเสมอ แล้วลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ก็เติบโตจากช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ลัทธิมนุษยนิยมใหม่ (Neohumanism) ตั้งคำถามว่า

1. เราจะทะนุถนอมจิตวิญญาณและสร้างความรู้สึกสงบส่วนตัวได้อย่างไร
2. เราจะอยู่ร่วมกับผู้อื่น เรามีสันติสุขและผู้อื่นก็มีสันติสุขได้อย่างไร
3. เราจะอยู่ร่วมกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ไม่เบียดเบียนกันและกัน "สีเขียว" ให้กับโลกใบนี้ได้ได้อย่างไร

แล้วการศึกษาที่คือหัวใจ คือทุกสิ่งทุกอย่างของสังคม เราจะพัฒนาอย่างไร เราจะสร้างคนให้ "รู้เท่าทัน" ความเลวร้าย รู้เท่าทันทุนนิยมตกขอบ รู้เท่าทันเสรีภาพที่ไร้พรมแดนได้อย่างไร การศึกษาจะสร้างทุนนิยมใหม่ เศรษฐศาสตร์ใหม่ รัฐศาสตร์ใหม่ บริหารธุรกิจใหม่ให้ระบบทุนนิยมเป็น "ทุนนิยมเชิงจริยธรรม" ได้อย่างไร เราจะสร้างความรู้ให้เป็นอำนาจ ทดแทนธุรกิจคืออำนาจได้อย่างไร

พร้อมกันนั้น การพัฒนาการศึกษาแบบองค์รวม (holistic education) การศึกษาแบบพหุปัญญา (multiple intelligences) การศึกษาที่ผสมผสานสองซีก การลดอำนาจ ลดการทำตัวเป็นผู้รู้ของครู ไปสู่การพัฒนาความรู้ความสามารถจากตัวตนของผู้เรียน ความรู้ และความภาคภูมิใจในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ไม่ได้อยู่ที่ครู ผู้เรียนคือศูนย์กลางของการพัฒนาความรู้ "learner centered" การศึกษาที่ผสมกันทั้งระบบโรงเรียน บ้าน และชุมชนหรือสังคม สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมความรู้ (learning and knowledge society) มากกว่าการสร้างสังคมอำนาจนิยมและบริโภคนิยม

วันนี้ "การศึกษาไทย" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระบบอุดมศึกษา จำเป็นจะต้องพัฒนาการเชื่อมโยง 2-3 ประการ

1. การศึกษาที่เชื่อมโยงกับชุมชนและสังคม
2. การศึกษาที่เชื่อมโยงกับภาคปฏิบัติหรือสหกิจศึกษา (cooperative education)
3. การศึกษาที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันในลักษณะเครือข่าย (networking)

นอกจากนั้น สำหรับการค้นคว้าวิจัยร่วมกันในระบบเครือข่ายของเราควรพิจารณาฐานความคิดทั้งเป้าหมาย (agenda based) พื้นที่ (area based) ชุมชน (community based) ปัญหา (problems based) ความรู้ (knowledge based) และอนาคต (future based) เพื่อให้การค้นคว้าวิจัยทั้งระบบ เป็นมรรคเป็นผลต่อการพัฒนาการศึกษาในเครือข่ายและชุมชนในจังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนครนายก อย่างแท้จริงต่อไป

บรรยาย การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางยุทธศาสตร์ความร่วมมือ
ระหว่างเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษากภาคกลางตอนบน
ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

10 มีนาคม 2548

การคาดหวังทางการศึกษาสำหรับรัฐบาลใหม่

รัฐบาลที่ผ่านมามีแนวโน้มการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเชื่อว่า เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น ประชาชนอิ่ม สังคมก็ควรจะดีขึ้น ตลอดเวลา 3-4 ปี ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงข้ออ่อนทางการพัฒนาสังคมและการศึกษาเป็นอย่างมาก จะด้วยฐานคิด จะด้วยบุคคล หรือจะด้วยปัญหาหากแห่งที่แก้ไขได้ยากยิ่งก็ตาม

วันนี้ รัฐบาลใหม่ภายใต้ผู้นำเก่ากำลังเริ่มออกจากรูตจตุรัส ค่ายยืนยันทองฯ นายกรัฐมนตรีหรือพันธมิตรญาสำหรับการพัฒนาทางการศึกษา น่าสนใจและน่าติดตามจะออกหัวหรือก้อย

ในฐานะที่ดูแลการศึกษาในองค์กรหนึ่งของสังคม ถ้าถามว่า "คาดหวังอะไรบ้าง" ก็ขอคาดหวังเบื้องต้นไว้ 4-5 ประการ

ประการแรก คาดหวังให้การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ก่อให้เกิดแรงกระตุ้น ก่อให้เกิดพลังในเชิงวัฒนธรรมบูรณาการ สร้างความสงบและสมานฉันท์ที่ภาคได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความรุนแรงสามจังหวัด ด้วยปัญหาภาคใต้ไม่ใช่เพียงปัญหาทางการเมือง ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งนั่นคือปัญหาปลายเหตุ ปัญหาการศึกษาของภาคใต้ที่ขาดความสมดุลศาสตร์และศิลป์ การศึกษาที่มีคุณภาพต้องห้ย้งรากลึก

ประการที่สอง การศึกษาที่ควรจะมีพลังในการขับเคลื่อนการดำรงชีวิตที่พอเพียง สันติสุข และลดปัญหาช่องว่างของความยากจน ความจนและความรวย ช่องว่างของระบบบริโภคนิยมถ่างห่างออกจากกันทุกที การศึกษาต้องสร้างพลังที่รู้เท่ากัน ต่อต้านบริโภคนิยมสุดโต่ง ต่อต้านบริโภคนิยมที่ไร้จริยธรรม ไร้เมตตาธรรม

ประการที่สาม การศึกษาที่มีทิศทางไปสู่การสร้างสันติสุขในสังคม สันติสุขบนแผ่นดิน ปัจจัยสี่ที่พอเพียง ยั่งยืน และแผ่ขยายไปถึงคนทุกชนทุกมุมในสังคม การศึกษาที่กระตุ้นการพัฒนาสุขภาพพลานามัย จริยธรรม ความดีงาม จิตสำนึกสาธารณะ ความสุขส่วนตน จิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ การศึกษาที่ลดความรุนแรง ความหยาบคาย ไร้สาระ เป็นการจัดระบบระเบียบสังคมที่ยั่งยืน

ประการที่สี่ ถ้ากล่าวเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน คาดหวังที่จะเห็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งปฐมวัย ที่วางรากฐานกว้างและครอบคลุมพื้นฐานที่เข้มแข็งของชีวิต การศึกษาแบบองค์รวม ไม่ใช่การศึกษาเพื่อเตรียมสอบแข่งขัน การศึกษาแบบท่องจำ หรือการศึกษาแบบสมองซีกเดียว อีกซีกหนึ่งผ่อ สร้างพื้นฐาน (พื้นและฐาน) ของการสร้างสรรคนวัตกรรมทางความคิด เฉลียวฉลาดก้าวหน้าทันสมัย รากฐานการรู้ภาษาไทย ภาษาสากล ภาษาไอซีที รักการอ่าน รักการเรียนรู้ เหมือนลมหายใจเข้าออก มีจริยธรรม ศิลธรรม จรรยาบรรณ

การอาชีวศึกษา คาดหวังที่จะเห็นการอาชีวศึกษาที่จริงจัง เข้มแข็ง การอาชีวศึกษาที่ใช้รากฐานสติปัญญา ความรู้ความคิด การค้นคว้าวิจัย เพื่อผลักดันทักษะ ไม่ใช่การอาชีวศึกษาที่ทักษะบนความว่างเปล่า การ

อาชีพศึกษาที่เน้นทั้ง skill based, knowledge based, technology based และ ethical based การอาชีพศึกษาคือหัวใจของสังคมใหม่ สังคมเทคโนโลยี สังคมที่ก้าวหน้า แต่วันนี้เรากำลังล่มสลายศักยภาพของแรงงาน "แรงงานบนฐานความรู้" อาจด้วยการศึกษาที่เอียงไปสู่ระบบมหาวิทยาลัย และเป็นมหาวิทยาลัยที่ฉาบฉวยเสียเป็นพื้น

การอุดมศึกษา คาดหวังที่จะเห็นการอุดมศึกษาหรือการศึกษาในระบบมหาวิทยาลัยที่เป็นเสาหลักทางสติปัญญา ไม่ใช่เสาหลักทางธุรกิจการค้าทางวิชาการ การศึกษาระบบมหาวิทยาลัยที่ต้องยกเครื่องและเร่งเครื่อง การค้นคว้าวิจัยที่กว้างและลึก ผลักดันนวัตกรรมทางการศึกษา ค้นคว้าวิจัยที่กว้างและลึก ผลักดันนวัตกรรมทางการศึกษา หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การศึกษาทั้งกรอบสากลและไทย แข่งขันได้บนอัตลักษณ์ของเราทุ่มเทการพัฒนาศักยภาพนิสิตที่เฉลียวฉลาด ดินดีติดดิน ทำงานหนัก มีจิตสำนึกสาธารณะ มีศีลธรรมจรรยา

เบื้องต้นคาดหวังที่จะเห็นรัฐบาลทุ่มเท ผลักดันงบประมาณเพื่อการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาบุคลากรทั้งวิสัยทัศน์ สติปัญญา ความรู้ความสามารถ และศักยภาพในการทำงานพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทั้งระบบ หัวใจของการศึกษาคือซอฟต์แวร์ ไม่ใช่ฮาร์ดแวร์ "ฮาร์ดแวร์" เป็นเพียงเครื่องมือ (tools) เท่านั้น

ประการสุดท้าย คาดหวังที่จะเห็นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในสังคมให้เด่นชัด หลากหลาย ครอบคลุมทั่วถึง แหล่งการเรียนรู้ที่ทำทลายความคิด ทำทลายสติปัญญา สติปัญญาในเชิงพหุปัญญา (multiple intelligences) ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่ง และที่สำคัญที่สุดอีกด้านหนึ่งพัฒนาสื่อให้เป็นสื่อ สิกขบันเทิง (edutainment) ไม่ใช่สื่อกระตุ้นความรุนแรง ความฟุ้งเฟ้อ บริโภคนิยมสุดโต่ง เช็กซ์ ทะเลิ่งตึงตังบนความอปกติ ที่เด็กและเยาวชนถูกบังคับให้ซึมซับอยู่ในขณะนี้

ในสังคม "ศิลปินคารา นักกีฬา และนักการเมือง" จะเป็นพิกเกอร์ที่สำคัญ เป็นตัวแบบที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน เขาเหล่านั้นต้องพัฒนาให้เป็นตัวแบบที่ดี จะกระทำ จะแสดงออกควรอยู่บนพื้นฐานของความดีงาม

ขณะนี้สังคมไทยกำลังปรับเปลี่ยนไป สังคมกำลังจับตาดูวิสัยทัศน์ของรัฐบาลทางการศึกษา จับตาดูรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และจับตาดูพลังการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในอดีตเราให้ความสำคัญน้อยเกินไปกับ "การศึกษาที่เป็นพลังขับเคลื่อนชีวิตและสังคม"

สยามรัฐ

3 มีนาคม 2548

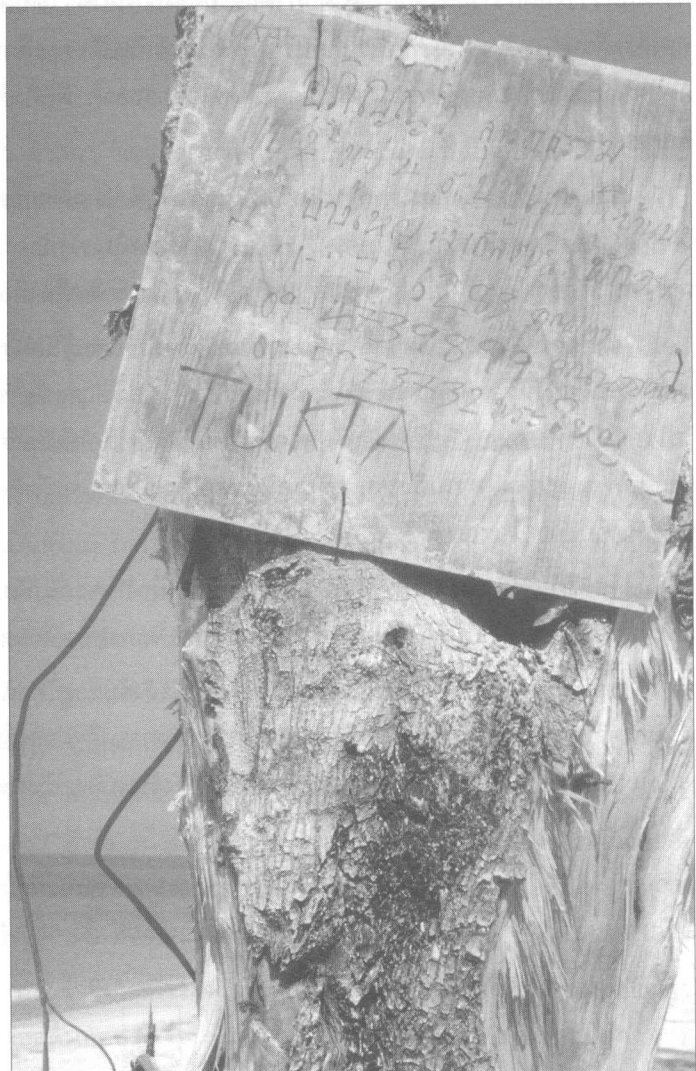

การศึกษาปี 2547 และความพยายามปี 2548

ความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่งในสังคมไทย จาก พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาถึงวันนี้ก็ห้าปีเต็ม เราได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างกันมากมาย ทั้งในระดับกระทรวง ทบวง กรม และที่สำคัญยิ่งสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาคือการผนวกทบวงมหาวิทยาลัยเข้าสู่ร่มเงาของกระทรวงศึกษาธิการ ในแห่งของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. มีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไรเราก็วิพากษ์วิจารณ์กัน มาพอสมควร ถ้ามองถึงความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาช่วงปี 2547 เบื้องต้น ก็ต้องยินดีกับการที่กระทรวงศึกษาธิการ มี ร.ม.ต. คนเดิมและคนเดียว กระบวนการปฏิรูปการศึกษานิ่งขึ้น

มากมายหลายเรื่องที่มีการเคลื่อนไหวในวงการการศึกษา เช่น การเน้นถึงการ พัฒนาศักยภาพสูงสุดของเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษและมีความต้องการพิเศษ แม้เด็กและเยาวชนสองกลุ่มจะอยู่คนละขั้วกัน แต่ความต้องการการช่วยเหลือหรือพัฒนามักจำเป็นทั้งสองทาง

ความพยายามในการขยายบทบาทของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนเป็นกลไกและพลังในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และสติปัญญาท้องถิ่นหรือชุมชน โดยพลังและความรู้ความสามารถของชุมชน รวมทั้งการศึกษาในสถานประกอบการ ทั้งการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาแรงงานฐานความรู้ในสถานประกอบการ โรงงาน หรือแรงงานไทย

เพื่อการแข่งขันในอนาคต

ความพยายามในเรื่องของครุมิติใหม่ หลักสูตรครูหรือหลักสูตรการศึกษา 5 ปี ที่ รัฐบาลให้ทุนกับนักเรียนที่เรียนเก่ง เพื่อหวังให้ได้ครูศักยภาพสูงสำหรับอนาคต นักเรียนทุนปีละ 2,500 คน โครงการสามปี รวม 7,500 คน แต่ช่วงปลายปีกลับมีข่าวเศร้าว่า รัฐบาลอาจมีทุนให้เพียงรุ่นเดียว ซึ่งก็หวังว่า “ข่าวเศร้า” นี้จะไม่เป็นความจริง

มีการเรียกร้องเรื่องการปรับวิทยฐานะของครู การอ่านผลงานวิชาการ งานค้นคว้าวิจัย ที่เข้มแข็ง กวดขันเกินไป ครูต้องแบกรับงานหนัก ไม่มีเวลาค้นคว้าวิจัย ผู้อ่านผลงานวิชาการเป็นครูบาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ที่ใช้วิธีคิด ใช้เกณฑ์แบบอาจารย์ในระดับอุดมศึกษามากเกินไป

มีการกล่าวขานถึงสังคมไทยที่ควรจะถูกในเรื่องของโรงเรียนภาษา เพื่อให้เราสามารถพัฒนาภาษาสากล และเปิดประตูการเรียนรู้ให้กว้างขึ้น รวมทั้งการส่งคนของเราไป “เรียนรู้เขา” ให้มากขึ้น แต่ดูเหมือนเสี่ยงสะท้อนในเรื่องนี้จะเจ็บเหงาพอสมควร

มีการกล่าวถึงโรงเรียนวิทยาศาสตร์ ซึ่งมี “โรงเรียนมหิตลิวทยาอนุสรณ์” ใน พระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นต้นแบบ และ ๗๗ นายกรัฐมนตรีจะผลักดันให้เกิดอีก 5 แห่งที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (องครักษ์ จังหวัดนครนายก) มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งนับเป็นอีกก้าวหนึ่งที่สำคัญมาก ด้วยสังคมโลกในอนาคตต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์ให้เข้มแข็ง ให้เป็นฐานการพัฒนาสังคมในทุกด้านด้วยเช่นกัน

มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงโรงเรียนสาธิตในสถาบันอุดมศึกษาที่ควรเป็นแปลงทดลอง เน้นการค้นคว้าวิจัย เป็นต้นแบบที่บูรณาการความรู้ ความคิด สติปัญญา บูรณาการ ขนชั้นต่างๆ มากกว่าการเป็นโรงเรียนสวัสดิการหรือการผลิตนักเรียนเพื่อการสอบแข่งขันเหมือนที่ผ่านมา

นอกจากนั้น ยังมีอีกหลายต่อหลายความพยายามในการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ดูเหมือนที่ยังอ่อนแอและต้องพัฒนาให้เป็นรูปธรรม 2-3 เรื่อง

1. การพัฒนาบุคลากร
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้

ทางด้านอุดมศึกษาในปีที่ผ่านมา ข่าวจาก สกอ. หนาตามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการคัดเลือกผู้เรียนสู่มหาวิทยาลัย หรือ “admissions” ก็สมควรที่ระบบสอบรวมหรือเอนทรานซ์ที่ทำลายระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานมาพอสมควร จะยุติบทบาทลง สำหรับระบบใหม่ทั้งแอดมิชชันรวมและแอดมิชชันตรง หรือ “สอบตรง” ก็คงจะต้องพัฒนาต่อไป

เรื่องมหาวิทยาลัยในกำกับ ก็หวังว่าความพยายามเท่าที่ผ่านมาสี่สิบปีเต็ม จะเกิดมรรคเกิดผลเสียที่ เรา วิชาภาควิชาการันกันมามากพอแล้ว ประชาพิจารณ์มามากพอแล้ว มหาวิทยาลัยวันนี้ก็เป็นสองระบบเรียบร้อยแล้ว มหาวิทยาลัยคงไม่ถอยกลับแล้ว เหลือก็เพียงความรับผิดชอบของรัฐบาลเรื่องงบประมาณสำหรับพนักงานใน มหาวิทยาลัย และการตัดสินใจในระดับรัฐสภา ส่วนที่มีข่าวคราวว่า ทางวุฒิสภาประสงค์จะให้ใช้ พ.ร.บ. กลาง ร่วมกัน ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

การปรับเปลี่ยนจากสถาบันราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ 41 แห่ง ก็หวังว่าการพัฒนาให้เป็น “มหาวิทยาลัย” จะรวดเร็วได้เร็ว ทั้งการปฏิรูปภายใน ความรับผิดชอบทางวิชาการและการค้นคว้าวิจัย ความรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษา การลดการศึกษาเชิงปริมาณ การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และความเป็นสากลควบคู่กันไป ฯลฯ ปัญหาสำคัญที่ตามมาขณะนี้คือ เรื่องงบประมาณของมหาวิทยาลัยราชภัฏ รัฐบาลจะเตรียมการอย่างไร รวมทั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีก 9 แห่ง มหาวิทยาลัยอื่นๆ อีก 3-4 แห่ง ปัญหาคือ เราจะสร้างมหาวิทยาลัยทั้งหมดให้เข้มแข็งอย่างไร

เรื่องมหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยนานาชาติตามเงื่อนไขของ WTO. ที่ถือว่า การศึกษาเป็นธุรกิจบริการ มหาวิทยาลัยเสมือน (virtual university) ที่จะตามมา คำถามคือ เราพัฒนามหาวิทยาลัยไทยให้เข้มแข็งจน สามารถแข่งขันกับมหาวิทยาลัยเหล่านั้นได้หรือยัง และอะไรจะตามมา

ข่าวที่มาแรงอีกอย่างหนึ่งในการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งเรื่องมือปืนรับจ้างทำวิจัยหรือปริญญาโท และเรื่องคุณภาพงานวิจัยของปริญญาโท มหาวิทยาลัยก็ต้องน้อมรับข้ออ่อนเหล่านี้ และเอาจริงเอาจังกับ “คุณภาพปริญญาโท” และ “ศักยภาพบัณฑิต” ให้มากกว่าที่ผ่านมา

นอกจากนั้นแล้ว ก็มีข่าวน่าย่นติปลายปีสองเรื่องคือ พ.ร.บ.ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา และ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา “ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา” และ “ครู” ก็มีการบริหารจัดการที่เป็นอิสระมากขึ้น กระจายอำนาจและความรับผิดชอบมากขึ้น และน่าจะจัดสรรแรงจูงใจ และ ผลประโยชน์ได้ดีขึ้น ก็ติดตามผลพวงต่อไปในปี 2548

ท่ามกลางความพยายาม การเปลี่ยนแปลงจุดแข็ง และจุดอ่อน ความสำเร็จและความล้มเหลว มีความสุข แล้วเราก็มีความทุกข์สะท้อนใจร่วมกันทั้งชาติ กรณีมหันตภัยภาคใต้ 26 ธันวาคม 2547 สำหรับการปฏิรูป การศึกษา เราก็จะพยายามกันต่อไปใน ปี 2548

